

Bruselj, 29. november 2023
(OR. en)

16094/1/23
REV 1

SOC 833
EMPL 598
GENDER 211

IZID POSVETOVANJA

Pošiljatelj:	Generalni sekretariat Sveta
Prejemnik:	delegacije
Št. predh. dok.:	15421/23
Zadeva:	Sklepi Sveta o prehodu sistemov oskrbe v celotnem življenjskem obdobju na celostne, na posameznika usmerjene modele v skupnosti, ki vključujejo vidik spola

V prilogi vam pošiljam sklepe Sveta o navedeni zadevi, ki jih je Svet EPSCO odobril na seji 27. novembra 2023.

**Prehod sistemov oskrbe v celotnem življenjskem obdobju na celostne, na posameznika
usmerjene modele v skupnosti, ki vključujejo vidik spola**

Sklepi Sveta

OB PRIZNAVANJU NASLEDNJEGA:

1. Nenehno povečevanje socialnih pravic in večja ozaveščenost o pravici vseh oseb do neokrnjenega in dostojnega življenja sta privedla do dvomov o modelih institucionalne oskrbe, ki pogosto vključujejo segregacijo in omejujejo temeljne svoboščine. To spremembo paradigme spremljata napredek pri modelih poklicne oskrbe in drugačen pogled na to, kakšna naj bo oskrba. Sprememba paradigme je bila podprta tudi z znanstvenimi dokazi, ki potrjujejo številne neustreznosti institucionalne oskrbe, pa tudi z večjo družbeno ozaveščenostjo o pomenu oblikovanja enakopravnih družb in vključevanja načela enakosti spolov ter s povečanjem družbene občutljivosti in vsesplošno naklonjenostjo na posameznika usmerjenim modelom v skupnosti. Poleg tega je Evropska unija pogodbenica Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov, ki v zvezi z deinstitutionalizacijo sledi modelu invalidnosti, ki temelji na človekovih pravicah.

2. Pri oskrbi v celotnem življenjskem obdobju je razsežnost spola zelo vidna. Ženske nosijo glavno odgovornost za opravljanje tako plačanega kot neplačanega skrbstvenega dela. Skoraj 90 % zaposlenih v tem sektorju je žensk, po ocenah 9,1 milijona v Evropi, na delovnih mestih, ki so v večini držav pogosto prekarna, slabo plačana, brez možnosti za poklicni razvoj in podcenjena, kar deloma pojasnjuje zaskrbljujoče pomanjkanje usposobljenega osebja v tem sektorju v Evropi, predvsem na najbolj redko poseljenih območjih ali v manj razvitih regijah. 92 % žensk v EU redno opravlja neplačano skrbstveno delo, 81 % pa vsak dan¹. Obveznosti oskrbe otrok, predvsem zelo majhnih, predstavljajo veliko omejitev pri udeležbi žensk na trgu dela². Hkrati je stopnja delovne aktivnosti oseb z otroki, mlajšimi od 6 let, znašala 90,1 % za moške v primerjavi z vsega 67,2 % za ženske. 7,7 milijona žensk v Evropi mora prilagajati razporeditev svojega delovnega časa zaradi neplačanih obveznosti oskrbe³. Ženske namenijo več časa neplačani in slabo plačani oskrbi in podpori kot moški, kar pomeni, da sta njihov dostop do trga dela in stalna prisotnost na njem odvisna od njihovih obveznosti oskrbe in načina delitve teh odgovornosti⁴. Ugotovljeno je bilo, da potencialni izpad dohodka žensk zaradi te neuravnotežene porazdelitve neplačanega skrbstvenega dela znaša najmanj 242 milijard EUR na leto⁵. Neenakomerna porazdelitev neplačanega skrbstvenega dela med moškimi in ženskami je med drugim povezana z vztrajnimi razlikami v plačah med spoloma. Poleg tega imajo ženske zaradi tega neravnovesja nižjo starostno pokojnino, zato je manj verjetno, da si bodo lahko privoščile oskrbo, ki jo potrebujejo, in bolj verjetno, da se bodo soočile z revščino⁶. Sektorji dolgotrajne oskrbe, podpore in socialnih storitev imajo velik potencial za ustvarjanje delovnih mest, saj je število delovnih mest, ki bi jih bilo mogoče ustvariti v naslednjih desetih letih, ocenjeno na osem milijonov⁷.

¹ Evropska strategija oskrbe, str. 2.

² Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE) (2023), *A Better Work–Life Balance: Bridging the gender care gap* (Boljše usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja: Premostitev spolne vrzeli pri oskrbi).
EIGE (2022), *Gender Equality Index 2022: The COVID-19 pandemic and care* (Indeks enakosti spolov 2022: Pandemija COVID-19 in oskrba).
EIGE (2021), *Gender inequalities in care and consequences on the labour market* (Neenakost spolov pri oskrbi in posledice za trg dela).
EIGE (2020), *Gender equality and long-term care at home* (Enakost spolov in dolgotrajna oskrba na domu).

³ Evropski odbor regij, Mnenje o evropski strategiji oskrbe.

⁴ Strategija EU za enakost spolov.
EIGE (2023), *A Better Work–Life Balance: Bridging the gender care gap* (Boljše usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja: Premostitev spolne vrzeli pri oskrbi).

⁵ Služba Evropskega parlamenta za raziskave (2022).

⁶ Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2021.
EIGE (2021), *Gender inequalities in care and consequences on the labour market* (Neenakost spolov pri oskrbi in posledice za trg dela).

⁷ Evropska komisija (2021), Zelena knjiga o spodbujanju solidarnosti in odgovornosti med generacijami.

3. V Evropi se bo število starejših od 65 let med letoma 2022 in 2030 povečalo za 14 %, v naslednjih 30 letih pa za 38 % – na 129,8 milijona ljudi⁸ –, do leta 2030 pa bo ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, 33,7 milijona, in ta številka naj bi do leta 2050 narasla na 38,1 milijona⁹. To je povezano z nenehnimi izzivi v zvezi z dostopom do cenovno ugodnih, dostopnih in visokokakovostnih storitev oskrbe v številnih državah EU.
4. Dosežen je bil napredek pri izpolnjevanju barcelonskih ciljev, določenih leta 2002 glede vzgoje in varstva predšolskih otrok. Vendar je bil ta napredek, deloma zaradi razlik v nacionalnih sistemih, med državami članicami neenakomeren, predvsem kar zadeva najmlajšo skupino otrok in otrok iz prikrajšanih okolij. Zato se novi barcelonski cilji za leto 2030 usmerjajo na izboljšanje udeležbe v dostopni in cenovno sprejemljivi visokokakovostni vzgoji in varstvu predšolskih otrok ter na odpravo vrzeli v udeležbi v vzgoji in varstvu predšolskih otrok med celotnim prebivalstvom otrok in otrok, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, ter drugimi skupinami otrok, ki se soočajo z manj priložnostmi, kot so otroci s posebnimi učnimi potrebami in invalidni otroci. Eno od temeljnih priporočil iz Priporočila Sveta o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke je, da je potreben učinkovit dostop do brezplačne visokokakovostne vzgoje in varstva predšolskih otrok, ki potrebujejo pomoč. Poleg tega so države članice v strategiji EU o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 v skladu s Konvencijo ZN o pravicah invalidov pozvane, naj vse invalidne otroke vključijo v večinsko izobraževanje. To vključuje oblikovanje ustreznih metod poučevanja, zagotovitev usposobljenega osebja in izobraževalnih okolij brez ovir.

⁸ ESTAT, PROJ_23NP.

⁹ Poročilo o dolgotrajni oskrbi (2021).

5. Po mnenju Odbora regij je pomanjkanje usposobljenih skrbstvenih delavk in delavcev vseevropski problem z daljnosežnimi socialnimi posledicami¹⁰. Paradoks je, da so dejavnosti oskrbe bistvene za blaginjo celotnih družb, vendar sta oskrba in skrbstveno delo v številnih državah še vedno v veliki meri podcenjena in slabo plačana, hkrati pa ne nudita ustreznih možnosti za poklicno napredovanje in usposabljanje ter zadostnega števila zaposlenih, v nekaterih primerih niti varnosti na delovnem mestu. Zato je v sedanjih razmerah potreben strateški pristop k oskrbi, ki mora vključevati vidik spola in temeljiti na predpostavki, da odgovornosti za zagotavljanje oskrbe ne nosi izključno družina prejemnika oskrbe, obenem pa je treba poudariti, da so ukrepi socialne zaščite za zagotavljanje cenovno dostopne visokokakovostne oskrbe ključni dejavnik dostopa do nje. Na tem področju morajo v skladu s svojimi pristojnostmi na področju zdravstvenega varstva, dolgotrajne oskrbe, socialnega varstva in izobraževanja sodelovati številni akterji na različnih ravneh, vključno z lokalnimi in regionalnimi subjekti, državami članicami EU in institucijami EU, ter socialni partnerji, civilna družba in subjekti socialnega gospodarstva, kot je navedeno v evropski strategiji oskrbe;

OB UPOŠTEVANJU NASLEDNJEGA:

6. Človekove pravice so temeljne evropske vrednote. Člen 2 Pogodbe o Evropski uniji določa, da Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam v družbi, za katero so značilni pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških.

¹⁰ Odbor regij, mnenje „Evropska strategija oskrbe“.

7. Enakost spolov je temeljna evropska vrednota in človekova pravica. Enakost žensk in moških je temeljno načelo Evropske unije, zagotovljeno s Pogodbama in priznано s členom 23 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. V členu 8 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) je določeno, da si mora Unija v vseh svojih dejavnostih prizadevati za odpravo neenakosti ter spodbujati enakost žensk in moških.
8. V evropski strategiji oskrbe je določena agenda za izboljšanje položaja in pravic tako formalnih in neformalnih oskrbovalcev (večinoma oskrbovalk) kot oskrbovancev in oskrbovank. Države članice so pozvane, naj zagotovijo visokokakovostne, cenovno ugodne in dostopne storitve dolgotrajne oskrbe ter storitve vzgoje in varstva predšolskih otrok, pa tudi boljše in enakopravne delovne pogoje za ženske in moške ter usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja za obe strani. Izvajanje tega programa bo dodatno podprlo uporabo in izvajanje evropskega stebra socialnih pravic ter pripomoglo k doseganju ciljev EU na področju zaposlovanja, spretnosti ter zmanjševanja revščine do leta 2030, pa tudi k spodbujanju enakosti spolov. V strategiji je med drugim priporočeno, naj države članice ter socialni partnerji na ravni EU in nacionalni socialni partnerji spodbujajo učinkovit socialni dialog in sklepajo kolektivne pogodbe za sektor oskrbe, da bi skrbstvenim delavkam in delavcem zagotovili poštene delovne pogoje in ustrezne plače ter sprejeli ukrepe za lajšanje njihovega izpopolnjevanja in preusposabljanja. Poleg tega so države članice pozvane, naj se borijo proti spolnim stereotipom in spodbujajo enakopravnejšo porazdelitev obveznosti oskrbe med ženskami in moškimi.
9. V strategiji Komisije za enakost spolov za obdobje 2020–2025 je navedeno, da je „(n)ezadostna razpoložljivost kakovostnih in cenovno dostopnih storitev formalne oskrbe (...) eden izmed ključnih dejavnikov spolne neenakosti na trgu dela. Vlaganje v storitve oskrbe je zato pomembno za podpiranje žensk pri udeležbi v plačanem delu in pri njihovem poklicnem razvoju. Predstavlja tudi potencial za ustvarjanje delovnih mest tako za ženske kot za moške.“

10. V Konvenciji Združenih narodov o pravicah invalidov iz leta 2006 se v členu 19 priznava pravica do samostojnega življenja ter vsestranske vključenosti in sodelovanja v skupnosti ter poziva k ukrepom, s katerimi bi invalidom zagotovili pravico do izbire, kje, kako in s kom živijo, pod enakimi pogoji, kot jih imajo drugi. Poleg tega je določeno, da bi morali imeti invalidi dostop do vrste podpornih storitev na domu, rezidenčnih podpornih storitev in drugih podpornih storitev v skupnosti, da se prepreči njihova osamljenost ali izločevanje iz skupnosti. Za to pa so potrebne strukturne spremembe, da se institucionalizirano okolje nadomesti s podpornimi storitvami za samostojno življenje. V tem smislu je v strategiji o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 ponovno poudarjena zavezanost EU prehodu z institucionalne oskrbe na oskrbo v skupnosti, poudarjeno pa je tudi, da bo Komisija podprla nacionalne, regionalne in lokalne organe pri njihovih prizadevanjih za deinstitucionalizacijo in omogočanje samostojnega življenja, vključno z najboljšimi rešitvami za nastanitev in oskrbo. Poleg tega so države članice pozvane, naj izvajajo dobre prakse deinstitucionalizacije ter spodbujajo in zagotavljajo financiranje za dostopna socialna stanovanja, ki vključujejo invalide, tudi starejše invalide, ter obravnavajo izzive brezdomnih invalidov.
11. V Priporočilu Sveta z dne 8. decembra 2022 o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe je državam članicam priporočeno, naj ponudbo storitev dolgotrajne oskrbe stalno usklajujejo s potrebami po dolgotrajni oskrbi, hkrati pa zagotavljajo uravnoteženo mešanico možnosti dolgotrajne oskrbe in okolij oskrbe, da bi zadovoljile različne potrebe po dolgotrajni oskrbi, ter podpirajo svobodno izbiro in udeležbo ljudi, ki potrebujejo oskrbo, pri odločanju, vključno z razvojem oziroma izboljšanjem oskrbe na domu in oskrbe v skupnosti, ter zagotovijo ustrezno usklajenost storitev dolgotrajne oskrbe s preventivnimi storitvami, storitvami zdravega in aktivnega staranja in zdravstvenimi storitvami ter podpirajo samostojnost in neodvisno življenje ter vključenost v skupnost v vseh okoljih dolgotrajne oskrbe. Svet v priporočilu poleg tega države članice poziva, naj podprejo kakovostno zaposlovanje in pravične delovne pogoje v sektorju, da bi izboljšali profesionalizacijo oskrbe, zagotovili kakovostnejše storitve dolgotrajne oskrbe ter obravnavali potrebe po spretnostih ter pomanjkanje delavcev. Hkrati so države članice pozvane, naj opredelijo nepoklicne oskrbovalce in jim pomagajo pri njihovih dejavnostih oskrbe.

12. Cilj Priporočila Sveta z dne 8. decembra 2022 o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonska cilja za leto 2030 je spodbuditi države članice, da povečajo udeležbo v vzgoji in varstvu predšolskih otrok, da bi olajšale udeležbo žensk na trgu dela ter okrepile družbeni in kognitivni razvoj otrok, predvsem tistih v ranljivem položaju, vključno z invalidnimi otroki, ali iz prikrajšanih okolij. V ta namen je v njem med drugimi ukrepi priporočeno, da se nadalje spodbuja navzgor usmerjena konvergenca glede udeležbe otrok v predšolski vzgoji in varstvu med državami članicami, da se spodbuja cenovna dostopnost, dostopnost in kakovost vzgoje in varstva predšolskih otrok, da se posveča pozornost časovni intenzivnosti udeležbe otrok v predšolski vzgoji in varstvu in njeni združljivosti s smiselno udeležbo staršev na trgu dela ter razlogom za nizko intenzivnost udeležbe ter da se odpravlja vrzeli v udeležbi med otroki, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, in splošnim prebivalstvom;

OB UGOTAVLJANJU NASLEDNJEGA:

13. V mnenju Evropskega odbora regij o evropski strategiji oskrbe (2023) je poudarjeno, da je potrebna skupna strategija na področju zdravstva, oskrbe in izobraževanja, vključno z aktiviranjem sistema interoperabilnosti med sektorji, da bi zagotovili dostopno dolgotrajno oskrbo, ki bi ustrezala tako potrebam ljudi, ki potrebujejo oskrbo, kot skrbstvenim delavkam in delavcem, ter zagotovili visokokakovostno, cenovno ugodno in dostopno otroško varstvo.
14. Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) v mnenju Evropske strategiji oskrbe (2022) poziva države članice, naj poleg drugih ukrepov zagotavljajo kakovostnejše storitve v celotnem življenjskem obdobju, skrbijo za ozaveščanje z zbiranjem in razširjanjem ključnih elementov dobrih praks v zvezi z orodji in infrastrukturo, zagotavljajo, da enakost spolov ohrani osrednji pomen pri izvajanju strategije, tudi z vključevanjem ukrepov za odpravo škodljivih spolnih stereotipov, ki razkrajajo formalni in neformalni sektor oskrbe, mobilizirajo vsa sredstva za zadovoljitev naraščajočega in raznolikega povpraševanja po oskrbi ter razmislijo o mobilnosti skrbstvenih delavcev in delavk in delovni migraciji iz držav, ki niso članice EU, skupaj z orodji za usklajevanje povpraševanja in ponudbe ter priznavanjem kvalifikacij.

15. EESO v mnenju, objavljenem leta 2022 z naslovom „Nov model oskrbe starejših – izkušnje iz pandemije COVID-19“, potrjuje, da se je treba odzvati na poziv k splošni deinstitutionalizaciji oskrbe starejših v domovih za oskrbo s spodbujanjem samostojnosti, neodvisnosti, sposobnosti, da skrbijo zase, in socialnih odnosov odvisnih starejših. Pojasnjuje, da jim je zato treba dati na voljo socialno-zdravstvene vire v njihovi bližini, veliko bolj strukturirano in učinkovitejšo pomoč na domu, pa tudi nove namestitvene alternative, kot so oskrbovana in nadzorovana stanovanja ali stanovanja v skupnosti, enote za skupno življenje ali druge možnosti, ki obstajajo v različnih državah EU, skladne s potrebami in željami starejših, ki se soočajo z izgubo samostojnosti. Navaja, da je treba za bolj odvisne osebe tradicionalne domove za oskrbo preurediti tako, da bi bivanje v takih okoljih doživljali podobno kot življenje doma.
16. V mnenju Svetovalnega odbora za enake možnosti žensk in moških z naslovom „The care gap in the EU: a holistic and gender-transformative approach“ (2021) je poudarjeno, da pomanjkanje cenovno ugodnih, dostopnih in visokokakovostnih storitev oskrbe v večini držav EU in dejstvo, da skrbstveno delo ni enako porazdeljeno med ženskami in moškimi, neposredno negativno vplivata na udeležbo žensk v vseh vidikih družbenega, gospodarskega, kulturnega in političnega življenja.
17. Ti sklepi temeljijo na že opravljenem delu in političnih zavezah, ki so jih sprejeli Svet, Evropski parlament in Komisija, ter delu drugih ustreznih deležnikov, med drugim tudi na dokumentih iz priloge.

SVET EVROPSKE UNIJE POZIVA DRŽAVE ČLANICE, NAJ:

ob upoštevanju nacionalnih okoliščin, vključno z ozemeljsko porazdelitvijo pristojnosti in avtonomijo socialnih partnerjev,

18. priznajo pravico posameznika do oskrbe pod enakimi pogoji, pri čemer naj po potrebi spodbujajo reforme, tudi s pravnimi instrumenti, ki celostno opredeljujejo in zagotavljajo zadostno, ustrezno in cenovno dostopno visokokakovostno na posameznika usmerjeno oskrbo v skupnosti. Pomembno je, da je ta oskrba v skladu z izbiro osebe, ki ima v tem postopku in pri odločanju o tem pravico do spremstva. Pravica do oskrbe implicira podporo oskrbovalcem (npr. z zagotavljanjem socialne zaščite in usposabljanja, svetovanjem in nadomestno oskrbo) ter priznanje njihove pravice do odločanja o tem, v kakšnem obsegu in za koga je potrebna oskrba, pa tudi pravico do usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter do pravičnih delovnih pogojev in plač;
19. pravočasno in ob upoštevanju Priporočila Sveta z dne 8. decembra 2022 o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe sprejmejo ukrepe za usmeritev razvoja storitev dolgotrajne oskrbe in podpornih storitev v pristop, temelječ na skupnosti in usmerjen na posameznika ter vključujoč vidik spola, model invalidnosti, ki temelji na človekovih pravicah, medsebojno podporo, sooblikovanje (ang. *co-production*) in presečno protidiskriminacijo, pri čemer naj:
 - a) zagotavljajo dostopno, cenovno ugodno, visokokakovostno, na posameznika osredotočeno dolgotrajno oskrbo in podporo, ki bi vsem, ki ju potrebujejo in želijo, omogočili, da se izognejo institucionalizaciji, živijo dostojno življenje, se odločajo sami, ohranjajo avtonomijo, živijo neodvisno v skupnosti in se lahko svobodno odločajo, kje, s kom in kako bodo živeli;
 - b) odločno spodbujajo alternativne možnosti življenja v skupnosti in lokalne sisteme podpore, ki spoštujejo voljo in želje ljudi ter ustrezajo njihovim potrebam po oskrbi;

- c) po potrebi izvedejo nujno preobrazbo, da se bodo storitve oskrbe, med drugim tiste, ki jih nudijo ustanove za oskrbo, zagotavljale po načelu, da sta oskrba in podpora usmerjeni na posameznika in se izvajata v skupnosti, in poskrbijo za varstvene sisteme za zaščito ranljivih oseb, ki prejemajo oskrbo, pred vsemi oblikami zlorabe;
- d) si prizadevajo zagotoviti finančno vzdržnost dolgotrajne oskrbe in zadostno delovno silo zanje, pa tudi ustreznost, doseg in obseg take oskrbe, upoštevaje potrebo po inovacijah in preventivi;
- e) spodbujajo celovitost različnih storitev dolgotrajne oskrbe in tudi učinkovito usklajevanje med njimi, še posebej med socialnimi in zdravstvenimi storitvami, z zagotavljanjem popolnoma prožnih in posamezniku prilagojenih portfeljev storitev;
- f) oblikujejo posamezniku prilagojene poti in modele celostne oskrbe, na primer s celostno obravnavo primerov, ter pri tem čim bolj izkoristijo možnosti, ki jih ponuja digitalizacija;
- g) si prizadevajo zagotoviti zadostno ponudbo usposabljanj za strokovne delavce na področju celovite, na posameznika osredotočene oskrbe;
- h) spodbujajo sprejemanje inovativnih lokalnih rešitev v skupnosti, in sicer z etično uporabo tehnologije in uporabo bistvenih orodij, kot so javna sredstva in inovativne socialne klavzule v postopkih javnega naročanja, ter stalno izboljševanje sistemov dolgotrajne oskrbe, med drugim s sistematičnim vključevanjem načela enakosti spolov;
- i) si prizadevajo zagotoviti večdisciplinarno strokovno in na posameznika osredotočeno podporo in storitve za oskrbo na domu in podporo v skupnosti, da bi ustrezno izpolnili potrebe in zagotovili enak dostop, zlasti na najbolj podeželskih, otoških in redko poseljenih območjih, pri čemer naj spodbujajo inovativne javne in javno-zasebne rešitve s prispevkom deležnikov in zasebnih podjetij iz tretjega sektorja ter odpravijo neenakosti, povezane s podeželjem, gospodarskimi zmogljivostmi in spolom;

- j) v skladu s priporočilom Sveta o dolgotrajni oskrbi spodbujajo učinkovite mehanizme za izboljšanje kakovosti storitev in virov ter razvijejo nacionalne okvire kakovosti za dolgotrajno oskrbo, ki bodo temeljili na oceni učinka dolgotrajne oskrbe in podpore na kakovost življenja posameznikov;
20. spodbujajo kulturne spremembe s ciljem revalorizacije in priznavanja poklicnega in nepoklicnega, plačanega in neplačanega skrbstvenega dela, odpravljanja neenakosti med spoloma, spolnih predsodkov in stereotipov ter prehoda k soodgovornosti za oskrbo, tako da:
- a) okrepijo socialno zaščito in podporne ukrepe za neformalne oskrbovalce, na primer s spodbujanjem izvajanja podpornih ukrepov ter kakovostnih in prožnih programov usposabljanja na področju neformalne oskrbe, ki vključujejo psihološko podporo in digitalno usposabljanje;
 - b) v skladu s svojimi predpisi spodbujajo mehanizme, ki podpirajo usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja žensk in moških, na primer z gibljivejšim delovnim časom, hibridnimi delovnimi modeli in zagotavljanjem, da imajo oskrbovalci dostop do dopusta pod enakimi pogoji;
 - c) zagotavljajo – ne glede na vir finančne podpore – ustrezne možnosti plačanega dopusta, ki nimajo negativnih posledic za zaposljivost žensk ali njihovo vrnitev na delovno mesto, ob hkratnem zagotavljanju storitev za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, ki omogočajo lažje izvajanje podpornih storitev za neformalne oskrbovalce;
 - d) spodbujajo socialno razpravo o vprašanju oskrbe, na primer s kampanjami ozaveščanja, zavzemanjem za enako odgovornost žensk in moških pri formalni in neformalni oskrbi, odpravo spolnih stereotipov in spolnih vlog, tradicionalno povezanih z skrbstvenim delom, povečanjem privlačnosti skrbstvenega dela ter priznavanjem pomena oskrbe in pravice posameznikov do življenjskega projekta po lastni izbiri in do dostojanstva;

21. vključijo moške in fante, da bodo začeli uvajati in sprejemati spremembe ter da bodo strateški partnerji in zavezniki pri doseganju enakosti spolov glede plačanega in neplačanega skrbstvenega dela;
22. če tega še niso storile, sprejmejo ravni in standarde kakovosti oskrbe v skladu z načeli iz nedavnih priporočil Sveta o dolgotrajni oskrbi ter vzgoji in varstvu predšolskih otrok, pri čemer naj v vsakem primeru upoštevajo potrebe prejemnikov podpore in oskrbovalcev, pa tudi obstoječe neenakosti med spoloma, ter si, kot bistveni cilj modelov oskrbe, prizadevajo za odpravo razlik med spoloma;
23. spodbujajo ustrezne in pravične delovne pogoje in plače v sektorju oskrbe ter vzgoje in varstva predšolskih otrok, pa tudi ustrezno usposobljenost. Države članice bi morale zlasti spodbujati izboljšanje delovnih pogojev in plač z zakonsko ureditvijo delovnih pogojev in spodbujanjem socialnega dialoga in po potrebi sektorskih kolektivnih pogajanj, pa tudi s spodbujanjem minimalnih standardov in kodeksov ravnanja podjetij, kar zadeva oskrbo v celotnem življenjskem obdobju, enakost delovnih pogojev za oba spola ter usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja;
24. spodbujajo socialne partnerje – ob doslednem spoštovanju njihove avtonomije –, naj v skladu z načelom enakega plačila za delo enake vrednosti v kolektivne pogodbe vključijo ukrepe za odpravo plačnih vrzeli med spoloma v sektorju oskrbe:
 - a) spodbujajo ustrezne in pravične delovne pogoje in plače oskrbovalcev na domu, zlasti tistih, ki živijo z oskrbovancem, ter se boriti proti neprijavljenemu delu pri storitvah oskrbe, pri čemer je treba posebno pozornost nameniti delu oskrbe na domu, ki ga pogosto opravljajo delavke migrantke;
 - b) po potrebi izboljšajo zaščito oskrbovalcev in sprejmejo ukrepe, da jih zaščitijo pred morebitnim nadlegovanjem in spolnim nadlegovanjem ter nasiljem na delovnem mestu;

- c) zagotovijo začetno in stalno usposabljanje oskrbovalcev, vključno z usposabljanjem in podporo za razvoj specializiranih, mehkih in digitalnih spretnosti, ter jim tako omogočijo, da pridobijo potrebne poklicne spretnosti za zagotavljanje posamezniku prilagojenih in kakovostnih storitev;
 - d) zagotovijo poklicni razvoj oskrbovalcev z nadaljnjim usposabljanjem in jim tako pomagajo napredovati na poklicni poti in zagotavljati kakovostno, na posameznika usmerjeno oskrbo v skupnosti;
 - e) pozovejo javne naročnike, naj v celoti izkoristijo orodja, ki so na voljo v postopkih javnega naročanja, in zagotovijo pravične delovne pogoje za oskrbovalce, ki jih najamejo podjetja, ki jim je bilo dodeljeno javno naročilo;
 - f) spodbujajo sodelovanje s subjekti socialnega gospodarstva pri oblikovanju in zagotavljanju kakovostnih, na posameznika usmerjenih storitev oskrbe in podpornih storitev v skupnosti;
 - g) spodbujajo fante in dekleta, naj pri odločanju o sekundarnem izobraževanju razmislijo o poklicnih poteh, povezanih s kakovostno oskrbo, ter to dejavnost prepoznajo in cenijo kot dejavnost bistvenega pomena;
25. po potrebi sprejmejo ukrepe v skladu z evropsko strategijo oskrbe in Priporočilom Sveta o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonska cilja za leto 2030, s katerimi naj:
- a) povečajo vključevanje otrok, tudi tistih s posebnimi učnimi potrebami, v dostopno, cenovno sprejemljivo in visokokakovostno predšolsko vzgojo in varstvo, med drugim s sprejetjem potrebnih in razumnih ukrepov za odpravo vrzeli glede vključevanja v predšolsko vzgojo in varstvo, ki se je pojavlja med otroki, ki jim grozita revščina in socialna izključenost, ter splošno populacijo otrok¹¹, pri čemer naj upoštevajo razlike v nacionalnih sistemih;

¹¹ Ob hkratnem upoštevanju Priporočila Sveta 2021/1004 o vzpostavitvi jamstva EU za otroke.

- b) zagotavljajo cenovno ugodne, dostopne in visokokakovostne storitve vzgoje in varstva predšolskih otrok, ki bodo enostavno dostopne tudi na podeželskih in prikrajšanih območjih, ter tako spodbujajo dostop vseh fantov in deklet do predšolske vzgoje in varstva;
- c) si dejavno prizadevajo za odpravo časovne vrzeli med koncem plačanega dopusta iz družinskih razlogov in dostopom ali morebitno zakonsko pravico do mesta v predšolski vzgoji in varstvu;
- d) spodbujajo moške h koriščenju očetovskega in starševskega dopusta ter možnosti prilagodljivega delovnega časa, da bi tako odpravili spolne stereotipe, omogočili pravičnejšo porazdelitev obveznosti oskrbe in podpore med staršema, kar zadeva plačano in neplačano delo, v skladu z Direktivo (EU) 2019/1158, s tem pa izboljšali usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ter hkrati prispevali k razvoju odnosa med otrokom in obema staršema; okrepijo pravice delavcev z obveznostmi oskrbe, da bodo upravičeni do očetovskega in starševskega dopusta ter da bodo lahko zaprosili za prilagodljiv delovni čas, ter ozaveščajo o teh novih pravicah in njihovem uveljavljanju, hkrati pa oskrbovalcem, ki delajo zunaj standardnega delovnega časa, zagotavljajo visokokakovostno vzgojo in varstvo njihovih predšolskih otrok;

26. namenijo ustrezno pozornost teritorialnim izzivom, povezanim z dostopom do storitev oskrbe, z ukrepi, s katerimi naj:

- a) si prizadevajo zagotoviti dostop do kakovostnih in cenovno ugodnih, na posameznika usmerjenih storitev oskrbe in podpornih storitev v skupnosti, zlasti ob upoštevanju prikrajšanih območij, kot so podeželska, otoška, redko poseljena ali oddaljena območja, in sicer z inovativnimi pobudami ter v sodelovanju z regionalnimi in lokalnimi organi, socialnim gospodarstvom, civilno družbo, ženskimi organizacijami in drugimi ustreznimi deležniki, pri čemer naj izkoristijo priložnosti skrbstvene ekonomije, pa tudi tehnologijo in digitalizacijo, saj bo to pripomoglo k večji privlačnosti teh območij ter krepitvi gospodarske dejavnosti in ustvarjanju delovnih mest;

- b) opredelijo in odpravijo ekonomske razlike in ravni dohodkov na mestnih območjih ter zagotovijo enak dostop do kakovostnih, na posameznika usmerjenih storitev oskrbe in podpornih storitev v skupnosti s spodbujanjem lokalnih/sosedskih partnerstev, ki bodo opredelila potrebe, in se dogovorijo o strategijah, vključno s programi v skupnosti in prostovoljskimi programi, sosedskimi skupinami ali medgeneracijskimi solidarnostnimi programi;

POZIVA KOMISIJO, NAJ V SODELOVANJU Z DRŽAVAMI ČLANICAMI:

27. še naprej uporablja evropski semester in socialno odprto metodo koordinacije, zlasti prek Odbora za socialno zaščito, ter tako spodbuja spremljanje, boljše zbiranje podatkov, usklajevanje in izmenjavo dobrih praks na področju dolgotrajne oskrbe;
28. spodbuja mobilizacijo in učinkovito uporabo virov in sredstev EU za podporo izvajanju evropske strategije oskrbe in priporočil Sveta o dolgotrajni oskrbi ter vzgoji in varstvu predšolskih otrok, da bi pospešili prehod s sistemov oskrbe na celostne, na posameznika usmerjene modele v skupnosti ter tako povečali zavedanje o pomenu oskrbe ter odpravili predsodke in spolne stereotipe;
29. spodbuja socialne inovacije, ki omogočajo lažje vzajemno učenje in izboljševanje javnih politik z uporabo praks, ki temeljijo na dokazih in raziskavah, in inovativnim nudenjem oskrbe in podpore ter uvajanjem dostopnih inovativnih tehnologij in digitalnih rešitev pri zagotavljanju storitev oskrbe, ki omogočajo samostojnost in neodvisno življenje, pri čemer naj sodeluje z uporabniki storitev, socialnimi partnerji in socialnim gospodarstvom, tretjim sektorjem, civilno družbo in ženskimi organizacijami ter uporablja bistvena orodja, kot so evropski javni skladi in socialne klavzule v postopkih javnega naročanja;

30. izvaja zbiranje podatkov (npr. upravno in anketno) ter razvoj orodij, standardiziranih kazalnikov in primerljivih podatkov, razčlenjenih po spolu, o osebah, ki prejemajo ali potrebujejo dolgotrajno oskrbo, ter o neformalnih oskrbovalcih – če je mogoče, pa tudi o poklicnih oskrbovalcih –, z namenom sistematičnega spremljanja napredka držav članic pri razvijanju dostopne, cenovno ugodne in visokokakovostne oskrbe, med drugim zaradi uresničevanja barcelonskih ciljev za leto 2030;
31. skupaj z državami članicami preuči izvedljivost satelitskih računov za oskrbo in gospodinjstvo z razširitvijo tradicionalnih računovodskih sistemov, tako da bodo upoštevane in vrednotene neplačane produktivne dejavnosti, povezane z oskrbo (kot so dolgotrajna oskrba, otroško varstvo, gospodinjske storitve itd.), med katerimi vsaka predstavlja pomemben vidik življenja ljudi, vendar pa v rednih ekonomskih statistikah, kot je bruto domači proizvod (BDP), večinoma niso upoštevane; cilj tega je izmeriti in oceniti ekonomski prispevek neplačanega skrbstvenega dela z uporabo podatkov, ki so, če je le mogoče, razčlenjeni po spolu.

Referenčni dokumenti

1. Medinstitucionalni akti EU

Evropski steber socialnih pravic, ki so ga 17. novembra 2017 razglasili Evropski parlament, Svet in Komisija

https://commission.europa.eu/publications/european-pillar-social-rights-booklet_en

2. Svet

Sklepi Sveta z naslovom Odpravljanje razlike med plačami moških in žensk: vrednotenje in delitev plačanega dela in neplačanega skrbstvenega dela ([13584/20](#))

Sklepi predsedstva o učinku dolgotrajne oskrbe na usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ([8764/20](#))

Sklepi Sveta o gospodarstvih EU z zagotovljeno enakostjo spolov: nadaljnji ukrepi ([14938/19](#))

Sklepi Sveta o prihodnosti dela: vseživljenjski pristop ([10134/18](#))

[Priporočilo Sveta o dostopu do cenovno dostopne visokokakovostne dolgotrajne oskrbe](#) (OJ C 476, 15.12. 2022, str. 1)

[Priporočilo Sveta o vzgoji in varstvu predšolskih otrok: barcelonska cilja za leto 2030](#) (UL C 484, 20.12.2022, str. 1)

3. Evropski parlament

[What if care work were recognised as a driver of sustainable growth?](#) (Kaj če bi bilo skrbstveno delo priznано kot gonilo trajnostne rasti?): Poročilo službe Evropskega parlamenta za raziskave (2022)

4. Evropska komisija

[A European Care Strategy for caregivers and care receivers](#) (Evropska strategija oskrbe za oskrbovalce in oskrbovance) (2022)

[Poročilo o staranju prebivalstva za leto 2021: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States](#) (Poročilo o staranju prebivalstva: ekonomske in proračunske napovedi za države članice EU (2019-2070))

[Zelena knjiga o staranju: spodbujanje solidarnosti in odgovornosti med generacijami](#) (2021)

[Long-term care report](#) (Poročilo o dolgotrajni oskrbi) (2021)

5. Odbor regij:

[Mnenje Evropskega odbora regij – Evropska strategija oskrbe](#) (UL C 157, 3.5.2023, str. 26)

6. Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE):

[EIGE \(2023\), *A Better Work–Life Balance: Bridging the gender care gap*](#) (Boljše usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja: Premostitev spolne vrzeli pri oskrbi).

[EIGE \(2021\), *Gender inequalities in care and consequences for the labour market*](#) (Neenakost spolov pri oskrbi in posledice za trg dela)

[Gender inequalities in care and consequences for the labour market](#) (Neenakost spolov pri oskrbi in posledice za trg dela) (2020)

7. Združeni narodi:

Konvencija o pravicah invalidov. [General comment No. 5 \(2017\) on living independently and being included in the community](#) (Splošne pripombe št. 5 (2017) o samostojnem življenju in vključevanju v skupnost)

8. Drugo

[The care gap in the EU: a holistic and gender-transformative approach](#) (Vrzel pri oskrbi v EU: celosten in transformativni pristop glede spolov), Svetovalni odbor za enake možnosti žensk in moških (2021)

[Towards a Stereotype-Free European Union: Opinion on Combatting Gender Stereotypes](#) (Za Evropsko unijo brez stereotipov: mnenje o premagovanju spolnih stereotipov), Svetovalni odbor za enake možnosti žensk in moških (2021)

[“Challenges in long-term care in Europe – A study of national policies 2018”](#) (Izzivi na področju dolgotrajne oskrbe v Evropi – študija nacionalnih politik 2018), ki jo je objavila Evropska mreža za socialno politiko

[“Deinstitutionalisation and community living–outcomes and costs: report of a European Study” \(DECLOC report\)](#) (Deinstitucionalizacija in življenje v skupnosti – izidi in stroški: poročilo o evropski študiji (poročilo DECLOC)) (London School of Economics Research Online)

[Report on the Transition from Institutional Care to Community-based Services in 27 Member States of the European Union](#) (Poročilo o prehodu z institucionalne oskrbe na storitve v skupnosti v 27 državah članicah Evropske unije) (2020); študija po naročilu Evropske komisije; avtorja: Jan Šiška in Julie Beadle-Brown